

Barbaros ve Preveze

Büyük PREVEZE ZAFERİ'nin yıldönümü mü-nasebetiyle merhum ŞÜKRÜ KAYA'nın son derece enteresan bir tetkik yazısı

16ncı asrın başlarında üç büyük hükümdar kılıçları ile Avrupayı paylaşmaya uğraşıyorlardı. Fakat üçü de, Akdenizde saltanat süren taçsız diğer bir hükümdarı, Barbarosu hesaba katmaya mecburdular.

I. Kanunî sultan Süleyman; 1494 de doğmuş, 1520 de babası Yavuzun tahtına çıkmış, 1521 de Belgradı, Salankamenj almış, 28 Ağustos 1526 da Mohaç zaferinden sonra Budini (Buda-Peşte) yi almış, 1529 da 120.000 kişilik bir ordu ile Viyanayı muhasara etmişti. Osmanlı İmparatorluğunun Asya ve Avrupada da fiihtuhatı genişti. Osmanlı ülkesi üç milyon kilometre murabainda idi. Osmanlılar ikballerinin en yüksek ve en parlak devirlerinin yaşıyorlardı.

Padişahın şöretesi ve nüfuzu şarka ve garba yayılmıştı. Meşhur ressam Veronése şimdi Louvre müzesinde bulunan «Kana düğünleri» (Les noces de Cana) adındaki büyük eserinde onu, bütün ihtişamile, cihan kiralaları arasında oturtmuştu. Süleyman hakikatte cihandaki hükümdarların en büyüğü, en kudretlisi, mukadderatını idare ettiği millet ve kumanda ettiği ordu itibarile hükümdarların en talihlisi idi Haklı olarak kendisini, devrin kiralalarından ve imparatorlarından üstün görüyor ve onları ancak sadrazamla bir tutuyordu

Viyanâ seferinden sonra, silâhlarını Avrupadaki emellerine karşı kovan, Venediklilere İmparator Şarlken elevehine çevirmişti.

II. Şarlken (Charles - Quint) Avusturya arşidükü güzel Filipin ve İspanya kralı Fernan katoliğin kızı deli Jan'ın oğlu idi 1526 da İspanya ve iki Sicilya kralı olmuştu.

Şarlman'ın kurduğu Cermen İmparatorluğu, İmparator Maksimliyenin ölümü ile imparatorusuz kalmıştı. Garp imparatorluğunun kırmızı harmanisini üç kral da bürünmek istiyordu: İspanya ve iki Sicilya kralı ve Maksimliyenin torunu Don Karlos, Fran-

sa kralı birinci Fransuva; İngiltere kralı sekizinci Hanri.

Üç arşevak, bir prens, bir dük, bir marki, bir de konttan ibaret olan Frankfurt diyeti rey birliğile İspanya kralını seçti. Don Karlos Beşinci Şarl (Charles - Quint) ünvanile İmparator ve Avrupanın birçok kısımları ile beraber, Amerika'da, Afrika'da uçsuz bucaksız müstemlekelere sahip oldu.

Hırsına ve gururuna payan olmiyan, genç imparator Avrupayı ve Afrika'yı saltanatı altında toplamak istiyordu. Fıvvelâ karşısına rakibi birinci Fransuva çıktı. Onu, tamamen bertaraf edemediyse de çarçabuk ezdi. Süleyman'ı Viyanadan çevirmeye muvaffak oldu ise de, diğer teşebbüslerinde hep Süleyman'ı karşısında buldu. Birinci Fransuva da Kanunî sultan Süleymanın âdeta himayesine sığınmış, ve ittifakını el de etmişti.

Şarlkenin Akdeniz ve Afrika'daki emellerine engel olan daha kuvvetli, daha cüretli başka hasımları da vardı. Garp ocakları ve onların başındaki Barboroslar.

Şarlkeni en çok düşündüren, hırpalıyan, ve nihayet mağlûp eden de Barboroslar olmuştur. Fransa kralı I nci Fransova Şarlkene karşı Barboroslarla dostluk ediyordu

III. Birinci Fransova 1494 de doğmuştu. 1515 de kayınbabası on ikinci Luinin yerine Fransa kralı oldu. Milan kendisine ansından miras kalmıştı. Hanedan ve sülâle harplerine girişti. Milanı zapta kalkıştı. İmparator olmak istedi. Şarlkenle çatıştı Şarlkene mağlûp ve esir oldu. Barborosun dostluğuna sığındı ve onun delâlet ve şefaitle Osmanlı padişahı sultan Süleymanın ittifakını elde etti ve Barboros sayesinde Şarlkenden Nisi ve kısmen intikamını aldı.

Yavuz sultan Selim'in Mısırı fethile beraber, Osmanlı saltanatına intikal eden, «capitulâtion» ları, bizim tâbirimizle ecnebi imtiyazlarını himaye nevinden ittifakla birlikte devletten resmen koparan bu kraldır.

Barbaros, Cezayir Kralı Baba Oruç adını taşıdığı yıllarda. (Theodor Ebry'nin albümünden)

(Hatıraları tazelemek için tekrarlamak faydalıdır ki, «Capitulâtion» bir kale, bir şehir, bir memleket muharebe neticesinde düşmana teslim olunurken galip ile mağlûp arasında kararlaştırılan ve ekseriya galip taraftan zorla kabul ettirilen teslim olma şartları demektir. Devletin idaresinde, adliyesinde ve bilhassa iktisat ve maliyesinde dört asır mütamadı zararlar yapan ve mübalâğasız, imparatorluğun yıkılma sebeplerinden birini teşkil eden bu yer siz, hattâ haysiyet ve şerefe yukarı imtiyazları Osmanlılar, ikbal ve kudretlerinin en parlak, azamet ve gururlarının en yüksek devirlerinde, hakir ve fakir gördükleri frenklere lûtfen bağışlamışlardı. Hazine dolu idi. Frenklerin vergisine ihtiyaç yoktu. Ölülerine, dirilerine, evlenmelerine, ayırılmalarına neden karışıp da veba'e girmeli ve kirlenmeliydi. Kâfirler tıpkı «zimmi-ler ve raaya» gibi ne halleri varsa kendileri görsünlerdi.)

IV. Barboroslar.

Midillinin Molovoyo yerleşmiş fatihlerden gemicilik ve arasına Rodosun Sen Jan şövalyelerinin gemilerine ve ellerindeki adalara ve limanlara karşı korsanlık eden Yakup reisin Oruç, Hızır, İlyas, İshak adında dört oğlu vardı. Oruç 1464 de Hızır da ondan iki yıl ve Midillinin fethinden on bir sene sonra doğmuşlardı. Molova li manı, kasımdan sonra Türk gemileri ve gemicileriyle dolar. Bütün kış onların vel

veleli ve harikalı seferlerinin hikâyeleriyle geçerdi. Çocukların genç dimağlarını birbir gece masalları, daha renkli, daha zengin hayaller süslerdi. Çocuklar rüyalarında Akdenizin ak köpüklü dalgalarının üstünden beyaz martı kuşları gibi uçan beyaz yelkenli kadırgalarda kaptanlık ettiklerini görürler, valı kenarlarından gemileri ve gemicileri derin bir hayranlık içinde seyrederek, ufuklarda görünen bir yelkenliyi daha uzaktan tanırlar, falan reis geliyor diye bağışırlar ve liman karşılayıcılarla dolardı. Seferden gelen bir adam gibi karşılanır. Çocukların tek oyuncakları tahta parçalarından, çam kabuğundan küçük kayıklar yaparak ve tavuk tüyleriyle donatarak yalı boylarında yüzüstürmek, yarışlar yapmaktı. Altı, yedi yaşına giren bir çocuğun, en büyük zevki, anasının hamur veya çamaşır teknesini omuzlayarak koşa koşa yalıya gitmesi ve icine atlayıp elleriyle kürek çekerek yaribeline kadar su içinde bata çıka sandal yüzdürmesidir.

Kürek çekmek, dümen kullanmak, hele yelken açmak, daha büyüceklerin kıskancı lacak imtiyazları idi. Geminin ve gemiciliğin istihlaları, yelkenlerin ve armaların adları bilinir. Tersanelerde, kalafat yerlerinde, teknelerin nasıl yapıldığı, yelkenlerin nasıl dikildiği öğrenilir. Karaya çekilen her tekne, bir gemicilik mektebidir. Çocuklar armalara çıkmayı, direklere ve serenlere tırmanmayı orada oynarken öğrenirler. Çocuk on iki yaşına geldiği vakit candan ve ruhtan bilgili bir gemiciler olur. Sıtaj devri muçoluk biter. Tayfa olmak, artık hakiki gemiciler olmak demektir.

Yakup reisin çocukları elbette daha bahçıvardırlar. Babalarının gemisi vardı, gemiciliği evlerinde ve kendi teknelerinde öğreniyorlardı. Daha kendilerini bilmeden denizin zevkini tatmışlar ve aşkını duymuşlardı. Oruç, Hızır ve İlyas babalarının yakın seferlerine iştirak ediyorlardı. Oruç on sekiz yaşında, âdet olduğu üzere başka bir reisin gemisine tayfa girdi. Bir iki sefer birkaç çetin korsanlık yaptı. İki sene sonra kendi gemisinin kaptanı idi. Şövalye gemileriyle birkaç muvaffakiyetli çarpışmadan sonra adı duyulmaya başlamış ve ün almıştı.

Seferlerin birinde, Rodos şövalyelerinin bir kalyonunu bordaladı, kardeşi İlyas şehit, kendi esir oldu. Rodos kalesine götürüldü, kendisine Barboros lâkabı Rodos

zindanında takılmış. Sakalının kırmızılığın dan kinaye imiş.

Frenk tarihlerinde Barbarosun, Barbarosse ve daha birçok muhtelif talâffuzları var. Fakat bunun baba Oruçtan bozma bir galat olduğu muhakkaktır. Orucu da frenkler Aroudj, Horrich, Horuc, Horuscus, Orax tarzında, Hayrettin'i de Hariadin Tcheredine, Haridan, Cheredin, tarzlarında yazıyorlar.

Bu talihsiz seferde Hayrettin evde kalmış imiş. Oruç kardeşinin gönderdiği cizyeyi kabul etmemiş, ve iki sene şövalye kalyonlarında kürek çektikten sonra, gemi, Meis adasında iken, bir gece ayağındaki prangayı sökerek kendini denize atmış ve adaya çıkmış, oradan da Anadolu ya geçmiş.

Oruç, bilenmiş baba bıçağı gibi (Türk gemicileri ve kalyoncuları, son zamanlara kadar Babakalesinde yapılan ve hâlâ Babakale bıçağı denilen sapı kulaklı, iğri yüzü uzunca bir bıçak kullanırlardı ve bunun gümüş sapı ve kını dışarda kalmak üzere kuşaklarına sağdan sola doğru hamaylı sokarlardı) felâketten sıyrılarak kurtulmuştu.

Baba Oruç ve kardeşi Hayrettin ve İshak, intikam aşk ve yeminle denize açılmışlar, Türke yalnız şanlı faslılar değil, ülkeler ve diyarlar katacak, seferler ve gazalar yapmışlardır.

Baba Oruçun seferleri ve zaferleri, başlı başına bir eser yazılacak kadar ve Avrupa ve Türk tarihine tesirleri büyüktür.

Baba Oruç ve kardeşi Hayrettin, Akdenizde dolayan diğer Türk gemicileri ile de birleşerek, binbir badire ve savaşlardan sonra Tunusu Cezayiri zaptetmişler, İspanyolları, Cenevizlileri Afrika sahillerinden uzaklaştırmışlar. İspanyolların, Endülüste ve Migrip diyarında müslümanlara yaptıkları zulmün intikamını kana kana almışlar, Rodosa, Giride yerleşen Sen Jan şövalyelerinin şarki Akdenizde Türklere verdikleri zararın hincını doya doya çıkarmışlardır.

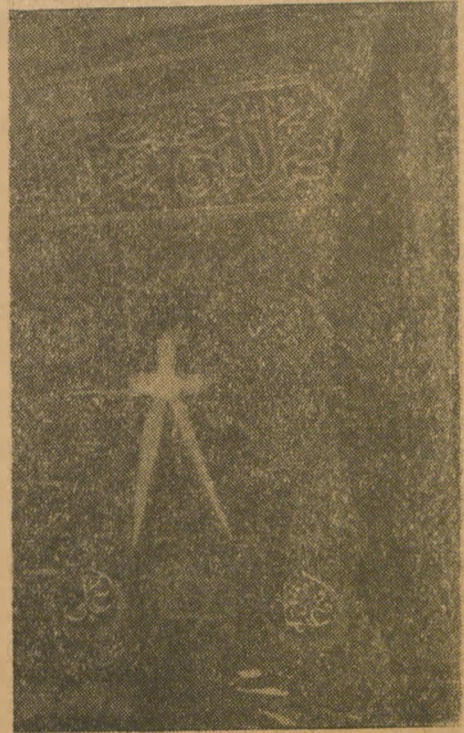
Yavuz sultan Selim, Mısırı alırken o da Magrip diyarını fethediyordu. Oruçun Yavuz sadakati daimî ve ebedî idi. Her gazasını, gönderdiği ganimetlerle ona müjde liyordu.

Oruç, otuz yıl süren harplerden ve seferlerden sonra, Tunusun, Cezayirin, Tlemsenin hakiki ve fiili hâkimi (meliki) olarak,

elli dört yaşına kadar Tlemsende İspanyollarla ve Araplarla yaptığı bir muharebede kardeşi İshakla beraber şehit oldu. Kendisi Araplara göre, melik, İspanyollara ve frenklere göre kral, fakat Türklere karşı dayı idi. Akdenizde ve Anadolu da büyüklere dayı demek âdettir. O garp ocağını kurmuş, kendisinin Osmanlı devletinin ta biyetinde ve emrinde seyan bir dayı, bir başbuğ olmuştu.

«Kuvvetli, cerbezeli, çalışkan, korkmak ve yılmak bilmeyen Oruç, ekseriya âlicenap, daima dürüst ve âdil, askerlerini ve arkadaşlarını canı gibi seven dâhî bir denizci ve mahir bir diplomatı. Onun adı anıldığı vakit Avrupalılar, başlarını açarlar ve istavroz çıkarırlardı. Çocuğu yoktu. Fethettiği yerleri, kurduğu ocağı, yaptığı donanmayı kazandığı şöhreti ve bilhassa dehşetli adını, kardeşi Hızır reise bıraktı.» (1)

Barbaros Hızır reis kardeşinin yerine geçtiği vakit 52 yaşında idi. Osmanlı tahtında Yavuz sultan Selim, İspanyada son radan Şariken olan Don Karlos vardı. Endülüs Arapları sekiz asır İspanyada kaldıktan ve İspanyol tarihlerine göre üç

Barbaros'un meşhur arması.

Kahraman Barbaros 1838 de Preveze zaferini kazanırken (Ressam Ercümen'din eski bir gravürü)

bin yediyüz defa muharebe ettikten sonra 6 ikincikânun 1492 de son payitahtları Grenadayı da kaybetmişlerdi. Şarlken büyük babası Fernan katoliğin kılıcından kurtulan Arapları kesti, kovdu ve Hris tıyanlaştırdı. İspanyanın kurtuluşu tam olabilmek için Afrikanın şimalinde, Araplar dan temizlemek lâzımdı. Mağriplilerle Ber

(1) Barbaroslar. Paul Achard 1939.

beriler birbirlerine tutuşmuş, oralarında bir birlerine düşman sultanlıklar, şeyhlikler kurulmuştu. Memleket anarşi içinde kabilelerin yağmalarına açık bir gazve diyarı olmuştu. Yalnız Tunus ve Cezayir Barbarosların kuvvetli ellerinde idi; ve Barbaroslar İtalya ve İspanya sahillerini haraca bağlamışardı.

Şarlkeni en çok düşündüren, korkutan nihayet mağlûp eden, taç ve tahtını terke derek kibir, gurur ve hırsını keşifler gibi hücre bir manastırın karanlık bir hücre sinde hüsrân ve hicran içinde yenmiye icbar eden de bu Barbaroslar olmuştur.

Milli kahramanlar fâniler gibi ölmezler ve unutulmazlar. Onların aziz hatıraları ve büyük adları milletin ruhunda ve vicdanında şerefli hâleleriyle yaşarlar ve milli varlığını ve millî benliğin gururunu gönüllerde daimî bir heyecanla tazelerler.

Barbaroslar, dört yüz yıldanberi daima artan bir hayranlıkla Türklerin minnetini taşımaktadırlar.

Türkler deniz sefer ve zaferlerinin hasret ve hicranını Barbarosların destanları ile avutuyor. Çeşmenin, Navarinin, Sudanın, Limninin acısını onların deniz zaferleriyle ve Barbaros Hayrettin Pasanın Prevezesinin şanlı hatırası ile unutmaya çalışıyor.

Ne mutlu Barbaros denilen o Türk çocuklarına ki, 400 yıldır milletlerine hem şeref, hem teselli, hem de ümit kaynağı olmuşlardır. Turgut, Piri, Seydi, Murat reislerin Piyalelerin ve Çengelolu tarihlerinin eski ve yeni daha birçok deniz kahramanları, Türklerin millî tarihteki yerleri yüksektir.

